

Kamil Frąckowiak

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

ORCID: 0000-0001-6992-4904

kamil.frackowiak@uwm.edu.pl

Kilka uwag o nowelizacjach Kodeksu karnego wykonawczego w zakresie warunków udzielenia zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego

Uwagi wprowadzające

System dozoru elektronicznego (dalej jako s.d.e.), zwany potocznie elektronicznym więzieniem, został wprowadzony w Polsce ustawą z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego¹. Obecnie reguluje go ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy².

Począwszy od nowelizacji z dnia 11 marca 2016 r.³, która zaczęła obowiązywać z dniem 15 kwietnia 2016 r., s.d.e. stanowi formę wykonywania kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym. W poprzedzającym stanie prawnym s.d.e. był jedną z form kary samoistnej ograniczenia wolności (obok obowiązku wykonywania nieodpłatnej), kontrolowanej pracy na cele społeczne i potrącenia od 10% do 25% wynagrodzenia za pracę w stosunku miesięcznym na cel społeczny wskazany przez sąd⁴. Obowiązek pozostawania w miejscu stałego pobytu lub w innym wyznaczonym miejscu z zastosowaniem s.d.e. był na mocy art. 34 § 1a pkt 2 Kodeksu karnego⁵ od 1 lipca 2015 r. do 15 kwietnia

¹ Dz.U. z 2007 r., Nr 191, poz. 1366.

² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy z 1997 r. (t.j. Dz.U. z 2023 r., poz. 127), dalej jako k.k.w.

³ Ustawa z dnia 11 marca 2016 r. o zmianie ustawy Kodeks karny i ustawy Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. z 2016 r., poz. 428).

⁴ I. Zgoliński, [w:] J. Lachowski (red.), *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, Warszawa 2021, komentarz do art. 431a k.k.w.

⁵ Ustawa z dnia 20 lutego 2015 r. o zmianie ustawy Kodeks karny i niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2015 r., poz. 396).

2016 r. jedną z form wykonywania kary ograniczenia wolności, która mogła zostać orzeczona do stałych, obligatoryjnych obowiązków tej kary, jakimi były zakaz samowolnej zmiany miejsca stałego pobytu i obowiązek udzielania wyjaśnień dotyczących przebiegu kary (art. 34§ 2 Kodeksu karnego)⁶.

Niezależnie jednak od systemowych rozwiązań, pozytywnie należy odnotować fakt, że do wykonywania kar czy to ograniczenia wolności, czy pozbawienia wolności ustawodawca zdecydował się wykorzystać nowoczesne rozwiązania technologiczne⁷.

Dozorowi elektronicznemu ustawodawca poświęcił cały rozdział VIIa k.k.w. Zgodnie z art. 43a § 1 kary, środki karne i środki zabezpieczające, których wykonanie łączy się z zastosowaniem dozoru elektronicznego, wykonuje się według przepisów niniejszego rozdziału. Tym samym s.d.e. znajduje zastosowanie w ramach wskazanych środków reakcji prawnokarnych.

Celem niniejszego artykułu jest próba przedstawienia *de lege lata* możliwości orzekania dozoru elektronicznego przez sąd oraz od 1 stycznia 2023 r. przez komisję penitencjarną jako formy wykonywania kary pozbawienia wolności po dwóch nowelizacjach tej instytucji, które zaczęły obowiązywać w dniach 1 stycznia 2023 r.⁸ oraz 14 marca 2023 r.⁹

Wprowadzone zmiany – zgodnie z intencją ustawodawcy – miały na celu wprowadzenie regulacji poszerzających stosowanie systemu dozoru elektronicznego i usprawnienie postępowań w przedmiocie udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego¹⁰.

⁶ V. Konarska-Wrzošek, *W kwestii nowego kształtu kary ograniczenia wolności*, [w:] W. Górski i in. (red.), *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna*, Warszawa 2013, s. 177.

⁷ W 2021 r. Ministerstwo Sprawiedliwości poinformowało o zwiększeniu o 2000 miejsc maksymalnej dobowej pojemności systemu. Obecnie to 8000 miejsc do wykonania kary na dobę. Została też zwiększona o 2000 liczba zestawów urządzeń do dozoru stacjonarnego wraz z niezbędną rozbudową infrastruktury teletechnicznej, informatycznej, teleinformatycznej systemu i odpowiednim powiększeniem pozostałych jego zasobów – zob. <https://www.prawo.pl/prawnicy-sady/dozor-elektroniczny-ms-zwieksza-pojemnosc-systemu-prawnicy-chca,508794.html> (data dostępu: 18.01.2023).

⁸ Ustawa z dnia 5 sierpnia 2022 r. o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 1855).

⁹ Ustawa z dnia 7 lipca 2022 r. o zmianie ustawy Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2022 r., poz. 2600).

¹⁰ Druk sejmowy nr 2376 z dnia 21 czerwca 2022 r., uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy Kodeks karny wykonawczy oraz niektórych innych ustaw, <https://www.sejm.gov.pl/sejm9.nsf/druk.xsp?nr=2376> (data dostępu: 15.03.2023).

Warunki udzielenia zezwolenia na wykonywanie kary pozbawienia wolności w ramach s.d.e.

W art. 43b k.k.w. zostały zawarte definicje ustawowe dozoru elektronicznego oraz s.d.e. Dozór elektroniczny oznacza kontrolę zachowania skazanego przy użyciu środków technicznych, zaś s.d.e. to ogół metod postępowania i środki techniczne służące do wykonywania dozoru elektronicznego. W s.d.e. można zatem kontrolować:

1) przebywanie przez skazanego w określonych dniach tygodnia i godzinach we wskazanym przez sąd albo komisję penitencjarną miejscu (tzw. dozór stacjonarny),

2) bieżące miejsce pobytu skazanego, niezależnie od tego gdzie skazany przebywa (tzw. dozór mobilny),

3) zachowywanie przez skazanego określonej minimalnej odległości od osoby wskazanej przez sąd (tzw. dozór zbliżeniowy).

Karę pozbawienia wolności w s.d.e. wykonuje się jedynie w postaci dozoru stacjonarnego (art. 43c k.k.w.). Nadzór nad wykonywaniem kary pozbawienia wolności z zastosowaniem dozoru elektronicznego oraz orzekanie w sprawach dotyczących wykonania tej kary należą do sądu penitencjarnego. Nadzór obejmuje kontrolę i ocenę legalności oraz prawidłowości wykonywania orzeczonej kary, prawidłowości obliczania okresów wykonywania orzeczonej kary w s.d.e., wykonywania zadań probacyjnych i działalności wychowawczej sądowego kuratora zawodowego oraz przebiegu procesu resocjalizacji skazanego, działalności upoważnionego podmiotu dozoruującego w zakresie wykonywania obowiązków przez skazanego oraz kolejności wykonywania orzeczeń, jak również prawidłowości zawiadamiania o wystąpieniu warunków technicznych pozwalających na niezwłoczne rozpoczęcie wykonania orzeczonej kary lub o dacie, od której będzie to możliwe (art. 43d k.k.w.).

Kara może być wykonywana w s.d.e. jedynie wówczas, gdy pozwalają na to warunki techniczne obejmujące w szczególności liczbę oraz zasięg dostępnych nadajników i rejestratorów oraz możliwości organizacyjne ich obsługi. Jeżeli skazany zamieszkuje wspólnie z inną osobą lub osobami pełnoletnimi, warunkiem rozpoczęcia dozoru stacjonarnego jest uprzednia pisemna zgoda tych osób złożona do sądu albo komisji penitencjarnej, obejmująca także umożliwienie podmiotowi dozoruującemu przeprowadzanie czynności kontrolnych. W razie potrzeby, na zarządzenie sędziego penitencjarnego albo na żądanie komisji penitencjarnej, kurator sądowy ustala (w drodze zebrania informacji), czy skazany zamieszkuje wspólnie z inną osobą lub osobami pełnoletnimi, a jeżeli tak, to uzyskuje dane personalne tych osób, a następnie poucza je o warunkach wykonywania kary w s.d.e. oraz konsekwencjach, jakie wynikają z jej wykonywania dla osób zamieszkujących ze skazanym. Kurator sądowy ustala warunki rodzinne oraz socjalno-bytowe, w których zamieszkuje skaza-

ny, w zakresie niezbędnym do prawidłowego wykonania kary w systemie dozoru elektronicznego. Informacje te kurator sądowy przekazuje niezwłocznie do sądu albo komisji penitencjarnej (art. 43h k.k.w.).

Postępowanie w sprawie o udzielenie zezwolenia przez sąd lub komisję penitencjarną na wykonywanie kary pozbawienia wolności w ramach s.d.e. ma co do zasady (z nielicznymi wyjątkami) charakter wnioskowy. Wniosek wraz z uzasadnieniem składa się na piśmie, przy czym uzasadnienie wniosku musi zawierać wskazanie okoliczności, które warunkują udzielenie zgody (art. 43ld k.k.w.). Udzielenie zezwolenia przez komisję penitencjarną jest, jak wspomniano, nowym rozwiązaniem, które obowiązuje od 1 stycznia 2023 r. Wskazany organ może udzielać zezwoleń na wykonywanie kary pozbawienia wolności jedynie w sytuacji, gdy wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 4 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane dla recydywy specjalnej (art. 64 § 2 Kodeksu karnego) oraz gdy skazany rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym (art. 43lla k.k.w.). W praktyce oznacza to, że w przypadku łagodniejszych rodzajowo spraw, o ile skazany rozpoczął wykonywanie kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym, nie orzeka, jak we wcześniejszym stanie prawnym, sąd penitencjarny, lecz obowiązki i kompetencje zostały przez ustawodawcę scedowane w przedmiotowym zakresie na komisję penitencjarną, która wydaje stosowną decyzję w przedmiocie udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e.

Przed wydaniem postanowienia o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e. sąd penitencjarny (komisja penitencjarna) wysłuchuje skazanego lub jego obrońcę, sądowego kuratora zawodowego, jeżeli składał wniosek o zezwolenie, oraz przedstawiciela skazanego.

Zgodnie z art. 43lh k.k.w. w postanowieniu o udzieleniu skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e. określa się miejsce, czas, rodzaj lub sposób wykonywania nałożonych obowiązków oraz rodzaj podlegających zainstalowaniu środków technicznych oraz wyznacza się termin i określa sposób zgłoszenia przez skazanego podmiotowi dozoru gotowości do zainstalowania rejestratora stacjonarnego lub przenośnego lub nadajnika.

Udzielenie zezwolenia przez sąd penitencjarny

Art. 43la k.k.w. określa warunki merytoryczne dla orzekania o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w ramach s.d.e. Za Stefanem Lelentalem należy wskazać, że wymienione warunki udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e. „są określone w sposób wyczerpujący i że muszą wystąpić łącznie, a w związku z tym uregulowania zawarte we wskazanych przepisach nie wymagają wykładni. Wymaga jej natomiast każdy z tych warunków. Jest to konieczne ze względu

na zróżnicowany charakter tych warunków, spośród których jedne wymagają oceny lub jej nie wymagają, inne zależą od skazanego, a jeszcze inne są od niego niezależnie”¹¹.

W obowiązującym stanie prawnym, tj. od 14 marca 2023 r., sąd penitencjarny, zgodnie z art. 43 la k.k.w., może udzielić skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e., jeżeli zostały spełnione łącznie następujące warunki:

1) wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą jednego roku i 6 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 lub art. 64a Kodeksu karnego¹², czyli odpowiednio recydywy szczególnej wielokrotnej oraz recydywy szczególnej związanej z przestępstwami przeciwko wolności seksualnej;

2) odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie szczególne względy, wskazujące że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary;

3) skazany posiada określone miejsce stałego pobytu;

4) osoby pełnoletnie zamieszkujące wspólnie ze skazanym wyraziły zgodę na wykonywanie przez niego kary w ramach s.d.e.;

5) odbywaniu kary pozbawienia wolności w s.d.e. nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne.

Zgodnie z intencją ustawodawcy doszło do zmiany w art. 43la § 1 k.k.w., albowiem zamieniono w pkt 2 przesłankę pozytywną („jest to wystarczające do osiągnięcia celów kary”) na określenie przesłanki negatywnej („odbywaniu kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego nie stoją na przeszkodzie szczególne względy wskazujące, że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary”). Należy wskazać, że intencją ustawodawcy było spowodowanie, by sąd penitencjarny odmawiający zezwolenia na odbycie kary w s.d.e. był zobowiązany do wskazania i uzasadnienia przyczyn takiej odmowy. W poprzednio obowiązującym stanie prawnym, tj. przed 1 stycznia 2023 r., to skazany powinien był uzasadnić, że cele kary zostaną osiągnięte „pomimo” zastosowania s.d.e., a sąd penitencjarny mógł podjąć decyzję arbitralnie¹³. Z powyższych względów omawianą zmianę należy ocenić pozytywnie.

Uważna analiza przepisu art. 43la k.k.w. wskazuje, że ustawodawca nie wprowadza żadnych obostrzeń stosowania dozoru elektronicznego w przypadku recydywy skarbowej (jako nadzwyczajnego obostrzenia kary w prawie karnym skarbowym) z art. 37 § 1 pkt 4 Kodeksu karnego skarbowego¹⁴, co nale-

¹¹ S. Leleental, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, 2020, Legalis, komentarz do art. 43la k.k.w., teza 1.

¹² Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (Dz.U. z 2020 r., poz. 1444).

¹³ Druk sejmowy nr 2376...

¹⁴ Kodeks karny skarbowy z 1999 r. (t.j. Dz.U. z 2022 r., poz. 859).

ży odnotować ze zrozumieniem, gdyż na gruncie Kodeksu karnego jej odpowiednikiem jest recydywa szczególna w typie podstawowym (art. 64 § 1), która również nie jest ujęta w omawianym przepisie i nie stanowi przesłanki negatywnej do stosowania tej instytucji.

Z uwagi na nowelizację Kodeksu karnego, która zaczęła obowiązywać w dniu 14 marca 2023 r.¹⁵ i wprowadziła przepis art. 64a¹⁶ stanowiący swoiste obostrzenie kary i formę recydywy szczególnej związanej z przestępstwami przeciwko wolności seksualnej (jako *lex specialis* wobec recydywy szczególnej podstawowej i wielokrotnej), skazanie sprawcy w oparciu o wskazany przepis również wyłącza możliwość stosowania systemu dozoru elektronicznego.

Skazanemu, który nie rozpoczął wykonywania kary w zakładzie karnym, zgodnie z art. 43la § 2 k.k.w. można udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e., jeżeli względy bezpieczeństwa i stopień demoralizacji, a także inne szczególne okoliczności nie przemawiają za potrzebą osadzenia skazanego w zakładzie karnym. Z kolei skazanemu, który rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym, można, zgodnie z art. 43la § 3 k.k.w., udzielić zezwolenia na odbycie w s.d.e. pozostałej części kary, jeżeli za udzieleniem zezwolenia przemawiają jego dotychczasowa postawa i zachowanie.

Sąd może udzielić zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e. mimo braku zgody domowników, jeżeli wykonanie kary w s.d.e. w sposób oczywisty nie wiąże się z nadmiernymi trudnościami dla osoby, która tej zgody nie wyraziła, i narusza jej prywatność jedynie w nieznacznym stopniu (art. 43la § 4 k.k.w.).

Z uwagi na nowelizację k.k.w., która rozpoczęła swoje obowiązywanie z dniem 14 marca 2023 r. (zgodnie z art. 43la § 6 pkt 1 i 2 k.k.w.), s.d.e. można zastosować również wobec skazanego, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno: 1) nieprzekraczających w sumie 1 roku i 6 miesięcy, 2) których suma jest niższa niż 3 lata i któremu do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy, a żadna kara nie została orzeczona za przestępstwo popełnione w warunkach przewidzianych w art. 64 § 2 Kodeksu karnego.

Należy uznać, że przepis art. 43la § 6 pkt 1 i 2 k.k.w. wprowadza dwa, wydaje się rozłączne, warianty (możliwości) udzielania zezwolenia sądu penitencjarnego na s.d.e. Pierwszy wariant wprowadza wymóg, w którym suma

¹⁵ Dz.U. z 2022 r. poz. 2600.

¹⁶ Art. 64a Kodeksu karnego: „Jeżeli sprawca w ciągu 5 lat po odbyciu co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności orzeczonej za zbrodnię zabójstwa w związku ze zgwałceniem lub za przestępstwo przeciwko wolności seksualnej zagrożone karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 8 lat, popełnia ponownie taką zbrodnię lub takie przestępstwo, sąd wymierza karę pozbawienia wolności przewidzianą za przypisane przestępstwo w wysokości od dolnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę do górnej granicy ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę. Podwyższenie górnego ustawowego zagrożenia nie dotyczy zbrodni”.

dwóch lub więcej krótkoterminowych kar pozbawienia wolności nie przekracza 1 roku i 6 miesięcy. Drugi wariant wprowadza możliwość stosowania s.d.e. w przypadku, gdy suma kar jest niższa niż 3 lata, ale kary jednostkowe mogą przekraczać 1 rok i 6 miesięcy pozbawienia wolności. W wariacie drugim aktywnie się możliwość udzielenia zezwolenia przez sąd na s.d.e., gdy skazanemu pozostała do odbycia w zakładzie karnym część niepodlegających łącznie kar w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy. Należy zatem uznać, że zgodnie z decyzją legislacyjną ustawodawcy ten pozostały okres kary pozbawienia wolności może zostać wykonany przez skazanego w ramach dozoru elektronicznego. Uznając tendencję ustawodawcy do poszerzenia możliwości wykonywania przez skazanych kary pozbawienia wolności w ramach s.d.e. jako prawidłową, nie sposób nie odnotować pewnej niespójności na gruncie omawianego przepisu. W ocenie autora niniejszego opracowania do przepisu art. 43la § 6 k.k.w. powinna zostać dodana przesłanka negatywna – na wzór wymogów stawianych wobec skazanego w art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w. – że udzielenie zgody na s.d.e. nie dotyczy sytuacji, gdy skazany popełnił przestępstwo w warunkach przewidzianych w art. 64a Kodeksu karnego.

Na tle obecnego stanu prawnego orzeczenie Sądu Najwyższego z 26 czerwca 2019 r., sygn. akt IV KK 214/19¹⁷, w którym stwierdzono, iż ustawodawca przepis art. 43la § 6 k.k.w. odniósł do kar, które mają być wykonane w przyszłości, a nie do kar już odbytych, należy uznać jedynie za częściowo aktualne. Trzeba odnosić tę wykładnię przepisu jedynie do wariantu pierwszego, tj. kar pozbawienia wolności nieprzekraczających w sumie 1 roku i 6 miesięcy, zawartego w art. 43la § 6 pkt 1 k.k.w. Wariant drugi, zgodnie z wykładnią językową, dotyczy sytuacji, gdy do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy.

Należy docenić starania ustawodawcy o poszerzenie możliwości stosowania przez sąd penitencjarny dobrodziejstwa dozoru elektronicznego w przypadku, gdy skazany odbywa jednostkowe kary pozbawienia wolności, których suma jest niższa niż 3 lata. Bez wątplenia stwarza to szerszą możliwość stosowania dozoru elektronicznego wobec tego rodzaju skazanych, lecz jednocześnie nadal pozostaje pod swobodną kontrolą sądu penitencjarnego z uwagi na wymóg zawarty w art. 43la § 1 pkt 2 k.k.w., zgodnie z którym odbywaniu kary pozbawienia wolności w s.d.e. nie mogą stać na przeszkodzie szczególne względy, wskazujące że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary¹⁸.

Jednocześnie, analizując nieobowiązujący już stan prawny dotyczący nowelizacji, która zaczęła obowiązywać z dniem 1 stycznia 2023 r., zaś przestała w dniu 13 marca 2023 r., trzeba zwrócić uwagę na brzmienie przepisu

¹⁷ Wyrok SN z 26 czerwca 2019 r., sygn. akt IV KK 214/19, Legalis nr 1952926.

¹⁸ K. Dąbkiewicz, *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, 2020, Lex, komentarz do art. 43la k.k.w.

art. 43la § 1 pkt 1 k.k.w., który umożliwiał stosowanie s.d.e. przez sąd penitencjarny również w sytuacji, gdy wobec skazanego orzeczono jednostkową karę pozbawienia wolności w wymiarze niższym niż 3 lata i któremu do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy. Z uwagi na bardzo krótki okres obowiązywania takiego brzmienia przepisu (przez zaledwie 2 miesiące) można odnieść się do jego treści jedynie w aspekcie dogmatycznoprawnym. Należy uznać, że w sytuacji wymierzenia skazanemu kary jednostkowej nieprzekraczającej 3 lat – przy spełnieniu pozostałych warunków z nieobowiązującego już przepisu – możliwe było udzielenie przez sąd penitencjarny zezwolenia skazanemu na s.d.e. Taka sama sytuacja miała miejsce, gdy suma kar jednostkowych nie przekraczała 3 lat pozbawienia wolności.

Z kolei w obecnym stanie prawnym, tj. od 14 marca 2023 r., s.d.e. jest możliwe tylko w przypadku orzeczenia przez sąd dwóch lub więcej kar jednostkowych pozbawienia wolności, które nie przekraczają 3 lat. Trudno znaleźć racjonalne uzasadnienie tej decyzji legislacyjnej ustawodawcy. Przykładowo, gdyby skazanemu wymierzono dwa niepodlegające łączeniu kary jednostkowe, np. 2 lata i 6 miesięcy oraz 3 miesiące, należy uznać, że spełniałby omawiany warunek nieprzekroczenia 3 lat (suma wymierzonych skazanemu kar jednostkowych tym przypadku wynosi 2 lata i 9 miesięcy). Tym samym przez nieodbyty jeszcze przez niego okres kary do maksimum 6 miesięcy mógłby wykonać ją w ramach s.d.e. Natomiast wymierzenie skazanemu tylko jednej kary jednostkowej w wymiarze 2 lat i 6 miesięcy powoduje, że nie jest możliwe w ogóle stosowanie do niego s.d.e. Tym samym skazanemu „opłacałoby” się uzyskać jeszcze jeden wyrok skazujący go na krótkoterminową karę pozbawienia wolności, aby aktywować możliwość stosowania s.d.e. Nie sposób zatem uznać nowego rozwiązania za spójne, co *de lege ferenda* winno ulec korekcie ze strony normodawcy.

Udzielenie zezwolenia przez komisję penitencjarną

Przepisy k.k.w. obowiązujące od 1 stycznia 2023 r., dotyczące wykonywania dozoru elektronicznego, wskazują, że w sprawach związanych z udzieleniem zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e. właściwa może być również komisja penitencjarna działająca w zakładzie karnym, w którym skazany przebywa. Należy *a priori* uznać, że zaangażowa nie komisji penitencjarnej oraz zwiększenie możliwości orzeczenia dozoru w większej liczbie spraw przyczyni się do sprawniejszego procedowania wniosków o wykonanie kary w s.d.e., co wiąże się z faktem, iż więcej osób skazanych będzie miało szansę na odbycie resocjalizacji poza zakładem karnym, w ich własnym środowisku oraz w warunkach kontroli elektronicznej.

Dotychczasowa obserwacja praktyki wykonawczej sądów penitencjarnych w przedmiocie udzielania zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności wykazała, że krótkoterminowe kary pozbawienia wolności (do 4 miesięcy), których odbywanie skazani rozpoczęli w jednostkach penitencjarnych, mogłyby być wykonywane w s.d.e. w znacznie większym wymiarze przy założeniu sprawniejszego procedowania wniosków w tym zakresie. Liczebność tej grupy skazanych na dzień 30 marca 2021 r. wynosiła 3091 osób, a zarejestrowane orzeczenia oczekujące w tym wymiarze kary posiadało 6733 skazanych. Najważniejszy problem ze sprawnym umieszczaniem w s.d.e. tej populacji skazanych stanowił czas rozpatrywania przez sąd wniosków o odbywanie kary w s.d.e.¹⁹

Wprowadzone rozwiązanie zakłada zwiększenie kompetencji komisji penitencjarnej, będącej kolegialnym organem postępowania wykonawczego (art. 2 pkt 5 k.k.w. i art. 75 k.k.w.), która została upoważniona do udzielania zezwolenia na odbywanie kary w s.d.e. w odniesieniu do skazanych.

Zgodnie z przepisem art. 431la § 1 k.k.w. komisja penitencjarna może udzielić skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w s.d.e., jeżeli zostały spełnione łącznie następujące warunki:

1) wobec skazanego orzeczono karę pozbawienia wolności nieprzekraczającą 4 miesięcy, a nie zachodzą warunki przewidziane w art. 64 § 2 Kodeksu karnego, tj. recydywy szczególnej wielokrotnej;

2) skazany rozpoczął już odbywanie kary w zakładzie karnym;

3) odbywaniu kary pozbawienia wolności w s.d.e. nie stoją na przeszkodzie szczególne względy, wskazujące że w razie odbycia kary w tym systemie nie zostaną osiągnięte cele kary;

4) za udzieleniem zezwolenia przemawiają dotychczasowa postawa i zachowanie skazanego w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności;

5) skazany posiada określone miejsce stałego pobytu;

6) osoby pełnoletnie zamieszkujące wspólnie ze skazanym wyraziły zgodę na odbywanie s.d.e.;

7) odbywaniu kary pozbawienia wolności w s.d.e. nie stoją na przeszkodzie warunki techniczne.

Komisja penitencjarna wydaje decyzję w przedmiocie udzielenia skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego w terminie 14 dni od dnia wpływu wniosku o udzielenie zezwolenia (art. 431la § 4 k.k.w.).

W sprawach związanych z udzieleniem skazanemu zezwolenia na odbycie kary pozbawienia wolności w ramach s.d.e., dla których do rozpoznania właściwa jest komisja penitencjarna, tym samym nie jest właściwy sąd penitencjarny. Jeżeli jednak w chwili złożenia wniosku skazany nie rozpoczął jeszcze

¹⁹ Druk sejmowy nr 2376...

odbywania kary, w sprawach związanych z udzieleniem zezwolenia właściwy jest sąd penitencjarny.

Przepis art. 431la § 1 k.k.w. stosuje się odpowiednio do skazanego, któremu wymierzono dwie lub więcej niepodlegających łączeniu kar pozbawienia wolności, które skazany ma odbyć kolejno, nieprzekraczających w sumie 4 miesięcy.

Zakres spraw o zezwolenie na s.d.e. oddany pod kompetencję komisji penitencjarnej, określony przede wszystkim wymiarem wymierzonej kary pozbawienia wolności (do 4 miesięcy). wydaje się jednak na tyle nieznaczny, aby realnie usprawnić i rozpowszechnić odbywanie kary w s.d.e.²⁰ Ale przed ostatecznymi wnioskami w zakresie jego oceny należy powstrzymać się do czasu dłuższego czasu obowiązywania niniejszego przepisu.

Wnioski

System dozoru elektronicznego jest szansą dla skazanych na zastąpienie obowiązku odbywania kary w więzieniu i wykonywaniem jej w warunkach wolności dozorowanej. Umożliwia skazanemu naprawienie swoich błędów w normalnych warunkach życia społecznego oraz w przyjaznym otoczeniu rodziny i osób bliskich.

Bez wątpienia inicjatywa legislacyjna polskiego ustawodawcy, która przybrała w 2023 r. formułę dwóch nowelizacji k.k.w. w przedmiotowym zakresie, w szerszym stopniu umożliwi skorzystanie z dobrodziejstwa wykonywania kary pozbawienia wolności w warunkach s.d.e.

Jedyne zastrzeżenia, zanim zostaną przeprowadzone szczegółowe badania w zakresie nauk penitencjarnych odnośnie do stosowania przepisów w ich nowej treści, należy na tym etapie kierować do konstrukcji warunków dotyczących wymiaru kary pozbawienia wolności, które muszą zostać spełnione przez skazanego. Nie sposób bowiem znaleźć racjonalnego uzasadnienia usunięcia z przepisu art. 431a § 1 pkt 1 k.k.w. przesłanki, która umożliwiała sądowi penitencjarnemu udzielenie zezwolenia na s.d.e., gdy wobec skazanego orzeczono jednostkową karę pozbawienia wolności w wymiarze niższym niż 3 lata i któremu do odbycia w zakładzie karnym pozostała część tej kary w wymiarze nie większym niż 6 miesięcy, przy jednoczesnym umożliwieniu jego zastosowania, gdy suma dwóch lub więcej kar pozbawienia wolności jest niższa niż 3 lata.

Ponadto za słuszne należy uznać uzupełnienie przepisu art. 431a § 6 k.k.w. o przesłankę negatywną (na wzór wymogów stawianych wobec skazanego

²⁰ A. Kociemba, *Odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego od 2023 r.*, 2023, Legalis.

w art. 43 la § 1 pkt 1 k.k.w., który nie rozpoczął wykonywania kary pozbawienia wolności w zakładzie karnym), że udzielenie zgody na s.d.e. nie dotyczy sytuacji, gdy skazany popełnił przestępstwo w warunkach przewidzianych w art. 64a Kodeksu karnego, tj. w warunkach recydywy szczególnej związanej z przestępstwami przeciwko wolności seksualnej.

Wykaz literatury

- Dąbkiewicz K., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, 2020, Lex.
- Kociemba A., *Odbywanie kary pozbawienia wolności w systemie dozoru elektronicznego od 2023 r.*, 2023, Legalis.
- Konarska-Wrzosek V., *W kwestii nowego kształtu kary ograniczenia wolności*, [w:] W. Górowski i in. (red.), *Zagadnienia teorii i nauczania prawa karnego. Kara łączna*, Wolters Kluwer, Warszawa 2013.
- Lelental S., *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2020.
- Zgoliński I., [w:] J. Lachowski (red.), *Kodeks karny wykonawczy. Komentarz*, C.H. Beck, Warszawa 2021.

Summary

A few remarks on the amendments to the Executive Penal Code regarding the conditions for granting permission to serve a penalty of imprisonment in the electronic supervision system

Keywords: penal executive law, execution of the penalty of imprisonment, electronic surveillance, probation, forms of punishment.

The article presents the amended conditions for the adjudication of electronic supervision by the penitentiary court and the penitentiary commission when executing a penalty of imprisonment under the institution of executive penal law. A dogmatic and legal analysis of selected conditions for granting consent to the electronic monitoring system was made from the perspective of two amendments to the Executive Penal Code, which entered into force on January 1, 2023, and were subsequently amended by the amendment, which entered into force on March 14, 2023. This article aims to present *de lege lata* and *de lege ferenda* possibility of adjudicating electronic supervision by the court and (from January 1, 2023) the penitentiary commission as a form of execution of the penalty of imprisonment.

